

Profesionalizacija zasebnega varstva v Sloveniji

Miha Dvojmoč, Andrej Sotlar

Namen prispevka:

Namen prispevka je bil opraviti analizo razvoja zasebnega varstva, predstaviti razvitost posameznih značilnosti poklicev/profesij in nakazati rešitve za nadaljevanje procesa profesionalizacije zasebnega varovanja in detektivske dejavnosti v Sloveniji.

Metode:

Opravljen je bil pregled znanstvenih in strokovnih del, zakonskih in podzakonskih aktov, evidenc, seznamov in spletnih strani državnih organov, zbornic, izobraževalnih ustanov, profesionalnih združenj idr. Prispevek je koncipiran okrog ključnih značilnosti procesa profesionalizacije, kot so zakonska zaščitenost poklica/profesije, izobraževanje in usposabljanje, profesionalna etika, obstoj strokovnih revij, profesionalna združenja in odnosi z javnostmi.

Ugotovitve:

Zasebno varovanje in detektivska dejavnost se v Sloveniji razvijata že približno trideset let. V tem času so se razvili različni poklici, določeni so bili poklicni standardi in nastale so ustanove, ki se ukvarjajo z izobraževanjem in usposabljanjem. Poklici na področju zasebnega varovanja so bolj zakonsko zaščiteni kot detektivski poklic. Med ostalimi značilnostmi procesa profesionalizacije sta zelo izražena profesionalna etika in obstoj profesionalnih združenj, kar pa ne preseneča, saj sta celo zapovedana z zakonom. Slabše kaže na področju strokovnih revij in odnosov z javnostmi, saj je zasebno varstvo v družbi še vedno slabo prepoznavno. Za uspešen nadaljnji razvoj in profesionalizacijo zasebnega varstva bo treba dokončno urediti področje izobraževanja in usposabljanja, preprečiti neloyalno konkurenco, zasebnovarnostnemu osebju pa zagotoviti boljše plače.

Izvirnost/pomembnost prispevka:

Gre za prvo celostno študijo in oceno procesa profesionalizacije zasebnega varstva v Sloveniji v zadnjih dvajsetih letih.

UDK: 351.746.2:331.542(497.4)

Ključne besede: zasebno varstvo, zasebno varovanje, detektivska dejavnost, profesionalizacija, poklic, profesija, izobraževanje in usposabljanje, Slovenija

Professionalization of Private Security in Slovenia

Purpose:

The purpose of the paper was to analyse the development of private security, to present how individual characteristics of occupations/professions are developed

and to provide solutions for the continuation of the process of professionalization of private security and detective activity in Slovenia.

Design/Methods/Approach:

We reviewed the scientific and professional works, legislative and executive acts, records, lists and websites of public authorities, chambers, educational institutions, professional associations and others. The article is conceptualized around the key characteristics of the process of professionalization such as legal protection of occupation/profession, education and training, professional ethics, the existence of professional journals, professional associations and public relations.

Findings:

Private security and private detective activities have been developing in Slovenia for some thirty years. During this period, various occupations developed, professional standards were defined, and education and training institutions were established. Occupations in the field of private security are better legally protected than detective profession. Among other characteristics of the process of professionalization, the professional ethics and professional associations are highly expressed, which is not surprising, because they are even prescribed by law. It is worse in the field of professional journals and public relations, because private security is still poorly recognized in society. For the successful further development and professionalization of private security, the field of education and training will have to be finally regulated, the unfair competition will have to be prevented, while private security personnel will have to be provided with better salaries.

Originality/Value:

This is the first comprehensive study and assessment of the process of professionalization of private security in Slovenia in the last twenty years.

UDC: 351.746.2:331.542(497.4)

Keywords: private security, private detective activity, professionalization, occupation, profession, education and training, Slovenia

1 UVOD

Zasebno varstvo je dejavnost, ki je po logiki gospodarska, po svoji vsebini pa varnostno-preventivna. Kot takšna je sopotnik policijske dejavnosti države, ki jo po eni strani lahko dopolnjuje, po drugi strani pa je za plačilo na voljo vsem tistim (posameznikom, skupinam, podjetjem itd.), ki jim varnostni okvir, ki ga zagotavlja država (ali lokalna oblast), ne zadostuje, ampak si želijo ali potrebujejo dodatno varovanje in pomoč, ki je največkrat preventivne narave. Toda tudi za takšno delovanje je treba imeti ustrezno znanje, usposobljenost, opremo, motiviranost – torej marsikaj tistega, kar sicer državljani pričakujejo od policistov, občinskih redarjev, carinikov, pravosodnih policistov in vseh drugih, ki so plačani iz državnega ali občinskega proračuna, da zagotavljajo varnost »vseh in vsakogar«.

Z drugimi besedami, naročnik zasebnovarnostnih storitev si želi in pričakuje čim višjo raven usluge, kar že v osnovi predpostavlja določeno profesionalnost izvajalcev. Vendar ko gre za zasebno varstvo, stvari niso tako preproste. Pred tremi desetletji je Criscuoli (1988) opozarjal, da navkljub pomembnosti, ki ga zasebno varstvo v sodobnem času ima, poklic varnostnika še vedno ni prepoznan kot kompleksen in zahteven poklic. Uspešna praksa zagotavljanja varnosti zahteva obsežno specialistično znanje in celoten spekter splošnih vodstvenih veščin, kar se je odražalo tudi v napredku pri kodifikaciji znanja, razvoju formalnih izobraževalnih programov in vzpostavitvi programov strokovnega certificiranja. Kot dve največji oviri na poti k sprejemanju poklica varovanja kot profesije je Criscuoli (1988) izpostavljal napačno dojetje področja v javnosti in pomanjkanje strukturiranih kriterijev za opravljanje tovrstne dejavnosti. Rast zasebnega varstva je bila navkljub zadržanosti javnosti velika praktično po celem svetu, s čimer je bila v določeni meri zapolnjena vrzel v javni policijski dejavnosti. Tej veliki rasti so po drugi strani precej počasneje sledile zakonska ureditev dejavnosti, mednarodna primerljivost ter skrb za kakovost zaposlenih in zviševanje standardov poslovanja v zasebnem varstvu (Lee, 2008; Van Steden in Sarre, 2007). Industrija zasebnega varovanja je pogosto zastopana – in običajno predstavlja samo sebe – kot podjetje, ki se širi in je prepričano o svojem mestu v svetu in o svoji sposobnosti, da zadosti naraščajočemu povpraševanju po varnosti, kot opozarjajo Thumala, Goold in Loader (2011). Avtorji namigujejo na svojevrstno samopromocijo zasebnega varstva, ki pa jo spremlja nelagodje glede legitimnosti industrije. Zasebnovarnostni akterji si prizadevajo legitimirati dejavnost z različnimi zgodbami oziroma »dokazi« o profesionalizaciji, ki se nanašajo na ureditev, izobraževanje, združevanje in zadolževanje. Vsaka od njih želi upravičiti zasebno varstvo in povečati vrednost dejavnosti v družbi (Thumala et al., 2011). Calderon, del Pilar in Pérez (2015) so se osredotočili na razvoj strateškega načrta za profesionalizacijo varnostnikov. Pomembno oviro vidijo v neustreznem upravljanju zasebnovarnostnega osebja. Posledično se to ne zaveda velike odgovornosti in nima potrebnega znanja za nudenje učinkovite storitve. Krivec za to naj bi bile izobraževalne institucije zasebnega varstva, ki ne ponujajo celovitih vsebin ali pa so usposabljanja izvedena v premajhnem obsegu, zato so teme dostikrat površno in površinsko obdelane.¹ Zelo pomembno je varnostnikom vcepiti zavedanje odgovornosti, ki ga imajo pri opravljanju tega dela. V ta namen obstajajo strokovnjaki, ki imajo znanje, kako delovati ustrezno in proaktivno, da bi varnostniki nudili kakovostne storitve strankam ter bili zadovoljni s svojim delom, plačilom in poslanstvom (Calderon et al., 2015). Prav zadovoljstvo z delom in plačilom je rak rana zasebnega varstva, ki lahko vpliva na profesionalizacijo dejavnosti. Sefalafala in Webster (2013) opozarjata na nekaj negativnih značilnosti zasebnovarnostnega poklica, kot so negotovost zaposlitve, nizke plače, dolg delavnik in nizek ugled poklica, vse to pa varnostnemu osebju daje občutek, da je stigmatizirano in da mu družba ne izkazuje ustreznega priznanja. Da je v takšnih pogojih težko govoriti o profesionalizmu, se strinja tudi Du Toit (2015), ki k

1 Na problematiko skromnega obsega usposabljanja zasebnovarnostnega osebja opozarjata tudi Christián in Sotlar (2018), ko ugotavljata, da se na Madžarskem, kjer bi naj imeli varnostniki kar 300 ur osnovnega usposabljanja, pogosto dogaja, da to usposabljanje dejansko traja le nekaj deset ur.

negativnim značilnostim poklica varnostnika dodaja še dolgočasenje na delovnem mestu, negativni vpliv, ki ga ima neprimerni delovni urnik na družine ter celo verbalno nasilje in razisem, ki so ga deležni varnostniki. Avtor pri tem opozarja, da lahko varnostniki delajo v različnih organizacijah in pogojih ter da je treba njihov položaj ocenjevati glede na specifično delovno mesto in njihove strategije za soočanje z negativnimi posledicami poklica. Pri tem poklicu gre za opravljanje t. i. »umazanega dela« (angl. *dirty work*), ki zahteva od zaposlenih še dodaten napor pri izgradnji njihove samopodobe, pri čemer najbolj pomaga (samo) prepričanje, da je delo varnostnika pomembno in potrebno (Hansen Löfstrand, Loftus in Loader, 2016). Po drugi strani so varnostne potrebe, predvsem po 11. septembru, v tolikšni meri povečale prisotnost zasebnega varovanja, da se obstoja varnostnega osebja začena zavedati tudi javnost. V tem pogledu si zasebni varnostniki s policisti delijo (vsaj) eno skupno značilnost, in sicer so oboji v tesnem stiku z državljanji, kar sproža vprašanja o njihovi strokovnosti in odgovornosti. Navkljub temu ostaja nejasno, v kolikšni meri je to vplivalo na pogoje za izdajo licenc in usposabljanje varnostnega osebja. Obseg licenciranja in določanje minimalnih standardov zato ostajata ključni nalogi držav na področju zasebnega varovanja (Nalla in Crichlow, 2017), vse več pa je poizkusov izenačevanja ureditve in primerjav tudi na mednarodni ravni (Button, 2007; Button in Stierstedt, 2018).

Za profesionalizacijo sta danes enako pomembna dva akterja. Najprej gre seveda za dejavnost samo, ki narekuje smer in tempo omenjenega procesa, po drugi strani pa je tu država, ki s svojimi predpisi dejavnosti postavlja okvire in zahteve. Višje, kot so slednje, bolj so določena dejavnost in njeni poklici zaščiteni pred posegi od zunaj. Proces profesionalizacije je navzven najbolj opazen ravno takrat, ko določen poklic doseže nesporen primat na določenem področju, mu ta status priznavata tudi strokovna in laična javnost, pripadniki poklica pa nastopajo nasproti državi in javnosti avtonomno ter strokovno avtoritativno, kar je lastno vsaki profesionalni skupnosti oziroma profesiji (Sotlar, 1998). Ko govorimo o tem, v bistvu govorimo o profesionalizaciji poklica, ki je lahko dvovrstna. Po eni strani gre za proces, v katerem se spreminja določen poklic, ker se pač spreminjajo njegove notranje značilnosti oziroma se pojavljajo nove (institucionalna profesionalizacija), po drugi strani pa poznamo tudi proces individualne profesionalizacije oziroma profesionalne socializacije pripadnika poklica/profesije (Abrahamsson, 1972; Sotlar, 1998). Ker je profesionalizacija proces, je smiselno govoriti tudi o trenutno doseženi stopnji razvitosti posameznega poklica oziroma profesije, ki jo lahko poimenujemo tudi profesionalizem (Sotlar, 1998).

Čeprav je bilo zakonsko urejeno nekoliko kasneje, sodobno zasebno varstvo v Sloveniji obstaja približno 30 let in le delno sovпада tudi z ustanovitvijo samostojne države. Če smo se v devetdesetih letih prejšnjega stoletja še spraševali, kako se razvijajo posamezni poklici, iskali prisotnost značilnosti profesij v poklicih zasebnega varstva in govorili o razvoju, smo danes dosegli razvojno točko, ko je slika profesionalizacije zasebnega varstva že mnogo bolj jasna. Hiter razvoj zasebnega varovanja in detektivske dejavnosti je že v prvem desetletju klical tudi po normativno-pravni, organizacijsko-funkcionalni in vsebinski konsolidaciji, zasledovanje ciljev, kot sta kakovost storitev in zadovoljitev naročnikovih pričakovanj, pa se je že takrat preverjeno kazalo kot najboljša smer razvoja, ki si jo

lahko izbere neka dejavnost v procesu gradnje širše legitimnosti v družbi (Sotlar, 1998). In slednje drži tudi danes. Zasebno varovanje in detektivska dejavnost, edini regulirani dejavnosti na področju zasebnega varstva v Sloveniji, sta se v teh treh desetletjih dobro razvili, hkrati s samo dejavnostjo pa so se razvijali tudi poklici, ki jo opravljajo. V članku bomo prikazali njihove značilnosti in razvitost, s tem pa bomo predstavili tudi proces profesionalizacije zasebnega varovanja in detektivske dejavnosti v Sloveniji. V metodološkem smislu se bomo naslonili in v določeni meri ponovili študijo, ki jo je pred dvema desetletjema opravil Sotlar (1998), ki je ugotavljal prisotnosti profesionalnih dimenzij v poklicih (npr. vrsta in čas izobraževanja, zakonska zaščitenost profesije, prisotnost profesije v javnosti, obstoj profesionalnih združenj, specialistično šolanje in profesionalno glasilo, profesionalna etika). Analitični okvir tokratne študije pa sloni na naslednjih vsebinskih sklopih: razvoj zasebnega varstva v Sloveniji; izobraževanje in usposabljanje; profesionalna etika; strokovne revije; profesionalna združenja in odnosi z javnostmi. Zaključek se dotika vprašanj, ki jih bo treba na področju zasebnega varovanja in detektivske dejavnosti najprej razrešiti, da bi s tem omogočili nadaljnji razvoj dejavnosti pa tudi sam proces profesionalizacije.

2 RAZVOJ ZASEBNEGA VARSTVA V SLOVENIJI

Pod pojmom zasebno varstvo v Sloveniji razumemo zasebno varovanje, detektivsko dejavnost, ki se je začela razvijati približno v istem času kot zasebno varovanje, v zadnjih letih pa vse bolj tudi dejavnost varnostnega svetovanja in državljansko samovarovanje (Ministrstvo za notranje zadeve, 2010). Ker pa sta natančno zakonsko regulirani samo prvi dve dejavnosti, se bomo v nadaljevanju omejili na zasebno varovanje in detektivsko dejavnost.

2.1 Razvoj zasebnega varovanja

Do leta 1994 zasebnega varovanja v Republiki Sloveniji ni urejal poseben zakon, temveč so se zasebnovarnostne družbe ustanovljale na podlagi zveznega Zakona o podjetjih iz leta 1988, določene pravice in dolžnosti varnostnikov pa je določal republiški Zakon o splošni ljudski obrambi in družbeni samozaščiti iz leta 1982. Proces privatizacije in komercializacije nekoč »družbenega« zasebnega varovanja (sinonim zanj je bil nekdanji SOZD Varnost Ljubljana) je potekal od konca osemdesetih let 20. stoletja. Mejniki v tem procesu je bilo sprejetje prvega sistemskega zakona o zasebnem varovanju in o obveznem organiziranju službe varovanja leta 1994, ki je definiral fizično in tehnično varovanje, uvedel licenciranje podjetij, uzakonil Zbornico RS za zasebno varovanje itd. (Sotlar in Čas, 2011; Sotlar in Dvojmoč, 2016). Od takrat dalje je razvoj potekal zelo hitro, temu pa so sledili tudi poizkusi države, da to gospodarsko panogo zakonsko uredi. Z zakonskimi spremembami v letih 2003, 2007 in 2011 je država postopoma prevzemala čedalje več nalog, obveznosti in odgovornosti na področju zasebnega varovanja. V njeni pristojnosti so ključna področja, kot so podeljevanje licenc in službenih izkaznic ter nadzor nad zasebnim varovanjem, ki ga izvajata Inšpektorat RS za notranje

zadeve in policija (Sotlar in Čas, 2011). Zakon o zasebnem varovanju (ZZasV-1, 2011) v 2. členu definira zasebno varovanje kot »varovanje ljudi in premoženja na varovanem območju, določenem objektu ali prostoru pred nezakonitimi dejanji, poškodovanjem ali uničenjem z varnostnim osebjem ter sistemi tehničnega varovanja, ki se opravlja v oblikah, določenih s tem zakonom. Zasebno varovanje je gospodarska dejavnost, namenjena varovanju ljudi in premoženja, ki jo Republika Slovenija ureja v javnem interesu z namenom varovanja javnega reda, javne varnosti, varstva naročnikov, tretjih oseb in varnostnega osebja, ki neposredno opravlja dejavnost.« Dejavnost je mogoče opravljati v osmih oblikah, za vsako pa je treba pridobiti licenco, ki jo izda Ministrstvo za notranje zadeve. Prosilec za licenco mora izpolnjevati splošne pogoje in posebne pogoje, ki se nanašajo na konkretno obliko zasebnega varovanja. Vrste in število veljavnih licenc ter število zasebnovarnostnih podjetij so prikazani v tabeli 1.

Vrsta licence	Št. licenc	Št. podjetij
Varovanje ljudi in premoženja	95	
Varovanje oseb	29	
Varovanje javnih zbiranj	75	
Prevoz in varovanje gotovine ter drugih vrednostnih pošiljk	43	
Upravljanje z varnostno-nadzornim centrom	15	
Načrtovanje sistemov tehničnega varovanja	35	
Izvajanje sistemov tehničnega varovanja	94	
Varovanje prireditev v gostinskih lokalih	55	
Skupaj	441	145

Tabela 1:
Licence za zasebno varovanje – stanje avgust 2018

Vir: Ministrstvo za notranje zadeve (2018b)

Ocenjuje se, da je v zasebnovarnostnem gospodarstvu zaposlenih okrog 6.500 varnostnikov in drugega zasebnovarnostnega osebja, kar pomeni, da zasebno varovanje postopoma lovi število uniformiranih in neuniformiranih policistov, ki jih je bilo 7.170 (podatek je za konec leta 2017). Razmerje med zasebnimi varnostniki in policisti je tako znašalo že 0,91 : 1 (Christián in Sotlar, 2018).

Na področju zasebnega varovanja so se z leti razvili različni poklici. To so varnostnik, varnostni tehnik, operater varnostno-nadzornega centra, pooblaščen inženir varnostnih sistemov in varnostni menedžer. Poklic varnostnika ni enovit, ampak je skladno s specifičnimi opravili in za njih zahtevanimi kompetencami doživel notranjo specializacijo (varnostnik čuvaj, varnostnik, varnostnik nadzornik, varnostnik telesni stražar itd.),² kar samo po sebi priča o procesu profesionalizacije poklica.

Omenjeni poklici so zaščiteni s strani države, saj ta za njih predpisuje jasne pogoje, ki jih morajo izpolnjevati osebe, preden zasedejo delovno mesto. Pogoji se v veliki meri nanašajo na ustrezno izobraženost in usposobljenost zasebnovarnostnega osebja, kar je predmet obravnave v naslednjem poglavju.

² To so tudi oblike poklica varnostnik, kot jih definira ZZasV-1 (2011).

2.2 Razvoj detektivske dejavnosti

Leta 1989 so v Sloveniji z delom (sicer brez licence) začeli prvi detektivi, saj podobno kot na zasebnovarnostnem področju tudi tu ni bilo ustreznega zakona, ki bi neposredno urejal to področje. Pomagali so si z zveznim Zakonom o podjetjih. Prvi Zakon o detektivski dejavnosti (ZDD, 1994) je v veljavo stopil 25. junija 1994. Ustanovljena je bila tudi Detektivska zbornica, vendar so bile licence prvim 26 detektivom podeljene šele aprila 1996 (Škrabar, Trivunovič in Požru, 2011). Zakon o detektivski dejavnosti (ZDD, 1994) je prinesel ureditev področja delovanja detektivske dejavnosti, definiral pravice, obveznosti in dolžnosti detektivov ter podal okvirje, kaj naročnik lahko od detektiva pričakuje, uzakonil je tudi Detektivsko zbornico Republike Slovenije (DeZRS). Od takrat dalje je razvoj potekal relativno hitro, temu so sledili tudi poizkusi države, da to gospodarsko panogo zakonsko uredi. Z zakonskimi spremembami v letih 2002, 2005, 2007, 2010 ter ne nazadnje z novim Zakonom o detektivski dejavnosti (ZDD-1, 2011) država s svojim delovanjem ni bistveno posegla v panogo, vsaj ne v primerjavi s področjem zasebnega varovanja. Zakonske spremembe med letoma 2002 in 2010 so prinesle jasnejšo vlogo Detektivske zbornice Republike Slovenije, predvsem na področju podeljevanja in odvzemanja licenc, razširjen je bil nabor upravičenj detektiva z možnostjo pridobivanja informacij o zlorabah pravice do zadržanosti z dela zaradi bolezni in poškodbe, zlorabah uveljavljanja pravice do povračila stroškov prevoza na delo in z dela ter o drugih disciplinskih kršitvah in kršilcih, urejeno pa je bilo tudi vprašanje delovanja tujih detektivov na območju Republike Slovenije (Dvojmoč, 2017).

Leta 2011 je bila s sprejetjem Zakona o detektivski dejavnosti (ZDD-1, 2011) in Pravilnika o izvajanju Zakona o detektivski dejavnosti (2011) uzakonjena trenutno veljavna ureditev na področju detektivske dejavnosti v RS. V primerjavi s prejšnjim obdobjem je ureditev zelo natančna, sloni pa na stališču, da je detektivom (tako kot to velja za državne organe, kot so npr. policija, obveščevalne službe in vojska) dovoljeno opravljati samo tiste naloge in na takšen način, kot je to izrecno določeno v zakonu. Zakon o detektivski dejavnosti (ZDD-1, 2011) v 2. členu določa, da je detektivska dejavnost »zbiranje, obdelava, posredovanje podatkov in informacij ter svetovanje na področju preprečevanja kaznivih ravnanj, ki ga za naročnikove potrebe opravlja po tem zakonu detektiv, ki ima izdano licenco in izpolnjuje pogoje v skladu s tem zakonom«. Hkrati v istem členu zakon pojasnjuje, da je detektivska dejavnost »regulirana gospodarska dejavnost, namenjena naročnikom detektivskih storitev, ki jo Republika Slovenija regulira zaradi varovanja javnega reda, javne varnosti, osebne varnosti in dostojanstva naročnikov, tretjih oseb in detektiva, ki neposredno opravlja dejavnost«. Dejavnost je mogoče opravljati³ v več pravnih oblikah od svobodnega poklica, samostojnega podjetnika, v družbi z omejeno odgovornostjo pa do delniške družbe ob predpogoju, da imajo družbe zaposlenega detektiva z licenco ter zavarovano odgovornost, kot to določa ZDD-1 (2011). Septembra 2018 je bilo v Sloveniji registriranih 90 detektivov in detektivk, od tega 32 žensk in 58 moških (Detektivska zbornica RS [DeZRS], 2018). V skupinskem intervjuju, ki je za potrebe raziskave o stanju detektivske dejavnosti v

³ Pogoji, ki jih mora izpolnjevati oseba, ki želi postati detektiv, so predstavljeni v 3. poglavju.

Sloveniji potekal spomladi 2018, so člani Upravnega odbora DeZRS podali oceno, da poleg licenciranih detektivov deluje približno še enkrat toliko oseb, če ne celo podjetij, ki opravljajo detektivski dejavnosti podobne ali celo enake dejavnosti, pa država od njih ne zahteva licence detektiva. Zaradi pomanjkljive zakonske ureditve nadzora in posledično nezadostne zaščite reguliranega poklica detektiva naj bi bilo nadzorstvo države nad poizvedovalno/detektivsko dejavnostjo premalo učinkovito. To v praksi vodi v anomalije, ki imajo lahko resne posledice za temeljne človekove pravice in svoboščine posameznikov, hkrati pa takšna nelejaldna konkurenca škodi licenciranim detektivom v materialnem in moralnem smislu. Stanje bi bilo mogoče izboljšati že z manjšimi zakonskimi spremembami (Sotlar, Modic in Dvojmoč, 2018).

3 IZOBRAŽEVANJE IN USPOSABLJANJE

3.1 Zasebnovarnostno osebje

Zasebnovarnostno osebje lahko opravlja delo samo v primeru, da pridobi službeno izkaznico, ki jo izda Ministrstvo za notranje zadeve. Za to pa mora izpolnjevati določene splošne in posebne zakonske pogoje. Splošni pogoji so izpolnjeni, če je oseba polnoletna, ima ustrezno državljanstvo (Evropske unije, EGS ali Švice), je strokovno usposobljena glede na vrsto del, ki jih bo opravljala, je varnostno preverjena in ne obstajajo varnostni zadržki, ji v obdobju zadnjih dveh let ni bila odvzeta službena izkaznica zaradi kršitev ZzasV-1, je zdravstveno in psihično sposobna ter aktivno obvlada slovenski jezik (ZZasV-1, 2011). Posebni pogoji izhajajo iz določb katalogov strokovnih znanj in spretnosti za posamezno nacionalno poklicno kvalifikacijo (NPK) glede na strokovno usposobljenost za opravljanje posamezne vrste dela. Zahtevnejši, kot je neki poklic, večje so zahteve v smislu strokovnega znanja in usposobljenosti na eni strani in delovnih izkušenj na drugi strani. Tako mora na primer kandidat za varnostnika nadzornika imeti vsaj eno leto, kandidat za operaterja VNC najmanj dve leti, kandidat za varnostnika telesnega stražarja in kandidat za varnostnega menedžerja pa najmanj tri leta delovnih izkušenj na področju varovanja.⁴

Na tak način država poklice zaščiti pred vdorom »nepoklicanih« – neustrezno strokovno usposobljenih in varnostno nepreverjenih oseb. Od leta 2003 dalje tudi velja, da mora zasebnovarnostno osebje opraviti strokovno usposabljanje še pred začetkom opravljanja dela (Sotlar in Čas, 2011). Usposabljanje varnostnega osebja poteka na usposabljanjih v programih strokovnega usposabljanja, na izpopolnjevanjih v programih strokovnega izpopolnjevanja in na izpopolnjevanjih v programih obdobjnega strokovnega izpopolnjevanja, ki potekajo vsakih pet let

⁴ ZZasV-1 (2011, čl. 33) določa, da se za izkušnje na področju varovanja »štejejo izkušnje, pridobljene z neposrednim opravljanjem nalog varnostnega osebja, ki ima pravico uporabe ukrepov varnostnika, in izkušnje, pridobljene z neposrednim opravljanjem nalog pooblaščenih uradnih oseb državnih organov in organov lokalnih skupnosti, ki imajo pravico uporabe pooblastil in prisilnih sredstev (policist, občinski redar, pravosodni policist, vojaški policist)«. Varnostni menedžer lahko postane tudi oseba, ki sicer ne izpolnjuje pogoja ustreznih delovnih izkušenj na področju varovanja, a izpolnjuje ostale splošne in posebne pogoje, ima visokošolsko izobrazbo in najmanj pet let delovnih izkušenj na vodilnih ali vodstvenih delih.

in se zaključijo s preizkusom znanja. Poleg tega se mora varnostno osebje enkrat letno udeležiti ustreznega internega strokovnega izpopolnjevanja, kjer se prav tako preveri njegova teoretična in praktična usposobljenost.

Ko govorimo o profesionalizaciji, je eno ključnih vprašanj, na kakšen način nekdo pride do svojega poklica – ali gre skozi krajše ali daljše redne izobraževalne programe (npr. poklicna, srednja, višja, visoka šola) ali pa opravlja krajša usposabljanja. Šteje se, da je varnostno osebje strokovno usposobljeno, 1) če ima opravljen javni izobraževalni program s področja zasebnega varovanja,⁵ ali 2) če ima opravljeno strokovno usposabljanje in izpopolnjevanje, kot ga določa ZZasV-1, in pridobljeno nacionalno poklicno kvalifikacijo s področja zasebnega varovanja, ali 3) če ima na drug način pridobljeno NPK s področja zasebnega varovanja v skladu s predpisi, ki urejajo nacionalne poklicne kvalifikacije, če opravljeno strokovno usposabljanje in izpopolnjevanje, kot ga določa ZZasV-1, ni obvezno (ZZasV-1, 2011).

Kar se tiče javnih izobraževalnih programov, kjer dijaki pridobivajo formalno izobrazbo za opravljanje dela na področju zasebnega varovanja, sta se razvili srednje strokovno izobraževanje in poklicno-tehniško izobraževanje (izobraževalni program »Tehnik varovanja«⁶ za profil varnostnika, varnostnika nadzornika in operaterja varnostno-nadzornega centra. K temu moramo dodati tudi višješolski program »Varovanje«,⁷ ki je sicer prvenstveno namenjen usposabljanju za poklic varnostnega menedžerja (naziv diplomanta se imenuje inženir varovanja), diplomantom pa se lahko neposredno prizna strokovna usposobljenost tudi za varnostnika, varnostnika telesnega stražarja, varnostnika nadzornika in varnostnega tehnika (Ministrstvo za notranje zadeve, 2018c). Žal od leta 2011 dalje država diplomantom varnostnih ved samodejno več ne priznava NPK varnostni menedžer, čeprav je prav Fakulteta za varnostne vede (FVV) prva v državi začela s predmeti in usmeritvami s področja zasebnega varovanja in detektivske dejavnosti (Sotlar, 1998), da znanstvenoraziskovalnega dela, ki ga je na tem področju v Sloveniji izvedla prav FVV, sploh ne omenjamo.

Strokovno usposabljanje in izobraževanje po sistemu Nacionalnih poklicnih kvalifikacij (NPK) izvajajo pravne osebe, ki jim Ministrstvo za notranje zadeve v skladu s 43. členom ZZasV-1 (2011) na podlagi javnega natečaja (lahko) podeli

5 V tem primeru se osebi prizna strokovna usposobljenost glede na izpolnjevanje pogojev, določenih s katalogom standardov strokovnih znanj in spretnosti, posamezno nacionalno poklicno kvalifikacijo in sprejetih programov strokovnega usposabljanja in izpopolnjevanja. Pristojni organ, to je Ministrstvo za notranje zadeve, primerja vsebine in trajanje programa strokovnega izobraževanja s katalogom standardov strokovnih znanj in spretnosti ter s sprejetimi programi in o tem pridobi mnenje reprezentativnega združenja, to je od leta 2011 Zbornica za razvoj slovenskega zasebnega varovanja (Sotlar in Čas, 2011; ZZasV-1, 2011).

6 Gre za naslednje šole: Čas – Zasebna šola za varnostno izobraževanje, d. o. o.; Ekonomska šola Celje; Prometna šola Maribor; Šolski center Ljubljana, Srednja strojna in kemijska šola; Ljudska univerza Kranj; Šolski center Slovenske Konjice – Zreče; Zbornica za razvoj slovenskega zasebnega varovanja (Trstenjak, 2017).

7 Takšne programe npr. izvajata Abitura, d. o. o., in Šolski center Kranj, Višja strokovna šola.

javno pooblastilo. Takšnih izvajalcev je trenutno šest⁸ (Ministrstvo za notranje zadeve, 2018a). V primerjavi s prej omenjenimi javnimi izobraževalnimi programi je usposabljanje za pridobitev NPK bistveno krajše, je pa res, da imajo kandidati pred tem že zaključen določen izobraževalni program, ki pri zasebnovarnostnemu osebju variira do osnovne do višje šole, pač glede na predpisane pogoje. Seveda pa imajo mnogi v zasebnem varovanju tudi bistveno višjo izobrazbo, kot jo zahtevajo vstopni pogoji. Zakonske obveze glede usposabljanja in izpopolnjevanja za poklice s področja zasebnega varovanja natančneje določa Pravilnik o izvajanju strokovnega usposabljanja in izpopolnjevanja varnostnega osebja (2012), ki v 5. členu določa, da se »usposobljenost kandidata po programih strokovnega usposabljanja in izpopolnjevanja za pridobitev nacionalne poklicne kvalifikacije preveri s postopkom preverjanja in potrjevanja teh kvalifikacij, ki poteka v skladu s predpisi, ki urejajo nacionalne poklicne kvalifikacije«. V tabeli 2 so predstavljeni vstopni pogoji, ki jih mora izpolnjevati oseba, preden se lahko vključi v postopek pridobivanja NPK. Predstavljamo samo najbolj tipične poklice s področja zasebnega varovanja.

NPK	Vstopni pogoji
Varnostnik	<ul style="list-style-type: none"> Zdravniško spričevalo o zdravstveni sposobnosti za delo varnostnika/varnostnice, ki ga izda zdravnik specialist medicine dela in športa. Končana najmanj <u>osnovna šola</u>. Opravljen strokovno usposabljanje za varnostnika/varnostnico skladno z zakonom, ki ureja zasebno varovanje.
Varnostni tehnik	<ul style="list-style-type: none"> Srednja strokovna izobrazba s področja računalništva, elektrotehnike, strojništva ali mehatronike in najmanj pol leta delovnih izkušenj pri imetniku licence za izvajanje sistemov tehničnega varovanja ali <u>srednja poklicna šola s področja računalništva, elektrotehnike, strojništva ali mehatronike</u> in 4 leta delovnih izkušenj na teh področjih ter najmanj pol leta delovnih izkušenj pri imetniku licence za izvajanje sistemov tehničnega varovanja. Opravljen strokovno usposabljanje za varnostnega tehnika v skladu z zakonom, ki ureja zasebno varovanj.
Pooblaščen inženir varnostnih sistemov	<ul style="list-style-type: none"> <u>Pooblaščen inženir elektro stroke s pooblastilom za projektiranje</u> v skladu z zakonom, ki ureja graditev objektov. Opravljen strokovno usposabljanje za pooblaščenega inženirja varnostnih sistemov v skladu z zakonom, ki ureja zasebno varovanje.
Varnostni menedžer	<ul style="list-style-type: none"> Najmanj <u>višja strokovna izobrazba</u>. Izpolnjevanje pogojev delovnih izkušenj v skladu za Zakonom o zasebnem varovanju. Opravljen strokovno usposabljanje za varnostnega menedžerja/varnostno menedžerko v skladu z Zakonom o zasebnem varovanju.

Vir: Nacionalna poklicna kvalifikacija (2017)

Tabela 2:
Vstopni pogoji, ki jih mora izpolnjevati oseba, preden se lahko vključi v postopek pridobivanja NPK

8 Gre za naslednje izvajalce: Čas – Zasebna šola za varnostno izobraževanje, d. o. o.; Gospodarska zbornica Slovenije, Center za poslovno usposabljanje; Zavod Karnika; SAB, varovanje in storitve, d. o. o.; Aktiva varovanje, d. d., in Zbornica za razvoj slovenskega zasebnega varovanja (Ministrstvo za notranje zadeve, 2018a). Na spletni strani <http://www.npk.si>, kjer so objavljeni katalogi standardov strokovnih znanj in spretnosti posameznih NPK-jev, se med izvajalci postopkov preverjanj in potrjevanj NPK za NPK Operater/operaterka varnostno nadzornega centra pojavlja tudi MNZ, policija (z neaktivnim statusom), za NPK Varnostni tehnik/varnostna tehnica pa tudi UPI – Ljudska univerza Žalec, vendar pa na njihovi spletni strani ne najdemo nobenega NPK-ja s področja varovanja oseb in premoženja.

Vsebina in obseg usposabljanja in izpopolnjevanja za navedene poklice določajo priloge, ki so sestavni del odredb ministra za notranje zadeve. Program strokovnega usposabljanja za varnostnika tako traja 102 uri (Odredba o določitvi programa strokovnega usposabljanja za varnostnika, 2017), za varnostnega tehnika najmanj 60 ur (Odredba o določitvi programa strokovnega usposabljanja in izpopolnjevanja ter programa obdobjnega strokovnega izpopolnjevanja za varnostnega tehnika, 2011), za pooblaščenega inženirja varnostnih sistemov 46 ur (Odredba o določitvi programa strokovnega usposabljanja in izpopolnjevanja ter obdobjnega strokovnega izpopolnjevanja za pooblaščenega inženirja varnostnih sistemov, 2011) in za varnostnega menedžerja 80 ur (Odredba o določitvi programa strokovnega usposabljanja in izpopolnjevanja ter programa obdobjnega strokovnega izpopolnjevanja za varnostnega menedžerja, 2011).

Trstenjakova (2017) ob tej pestrosti usposabljanja in izobraževanja opozarja, da obstajajo resni pomisleki o primerljivosti kakovosti absolventov posameznih programov, šol in tečajev, še posebej, ker se lahko na enakem delovnem mestu srečata osebi, od katerih je ena končala samo osnovno šolo in program usposabljanja, druga srednjo ali višjo šolo s področja zasebnega varovanja, tretja pa celo visoko šolo ali fakulteto in ob tem opravila še usposabljanje. Iz njene raziskave tudi izhaja, da so intervjuvani varnostni menedžerji malo bolj naklonjeni srednješolskemu izobraževanju kot pa bistveno krajšemu usposabljanju za NPK, pri katerih izpostavljajo tudi problem premajhnega obsega praktičnega usposabljanja (Trstenjak, 2017).

3.2 Detektivi

Detektiv lahko opravlja dejavnost le, če poseduje licenco, ki jo izda DeZRS. Licenca je javna listina, ki dokazuje strokovno usposobljenost detektiva za samostojno opravljanje detektivske dejavnosti na območju Republike Slovenije (Savski, Grilc, Jarc in Mele, 2012). 12. člen ZZasV-1 (2011) določa, da lahko detektiv postane, kdor je državljan Republike Slovenije ali države članice EU, EGS ali Švicarske konfederacije; ima najmanj visokošolsko izobrazbo ali enakovredno izobrazbo v tujini; ima opravljen izpit za detektiva; je varnostno preverjen in ne sme imeti varnostnih zadržkov; in v zadnjih dveh letih pred vložitvijo vloge ni opravljal nalog policista, pooblaščenih uradnih oseb v Slovenski obveščevalno-varnostni agenciji ali Obveščevalno-varnostni službi Ministrstva za obrambo.

ZDD-1 (2011) določa, da je detektiv strokovno usposobljen, če ima opravljen detektivski izpit ali mu je bila z odločbo priznana poklicna kvalifikacija v skladu s predpisi, ki urejajo priznavanje poklicnih kvalifikacij, pridobljenih v tujini. Poleg tega se morajo vsi detektivi udeležiti obdobjnega usposabljanja, ki ga vsaka štiri leta organizira DeZRS. Obvezno strokovno usposabljanje in izpopolnjevanje pred opravljanjem detektivskega izpita je pomembna in dobrodošla novost, ki jo je prinesel zakon iz leta 2011. Pred tem so bili namreč kandidati za detektive prepuščeni samim sebi – dobili so samo gradivo za detektivski izpit, prav tako pa niso imeli praktičnega usposabljanja. Program strokovnega usposabljanja kandidatov za detektive obsega 80 ur, od tega se 60 ur nanaša na teoretično in 20 ur na praktično usposabljanje (Pravilnik o izvajanju Zakona o detektivski dejavnosti,

2011). Ministrstvo za notranje zadeve je za izvajanje strokovnega usposabljanja in izpopolnjevanja detektivov na podlagi javnega natečaja leta 2012 podelilo javno pooblastilo Centru za poslovno usposabljanje GZS (CPU), ki je s tem postal izvajalec strokovnega usposabljanja in izpopolnjevanja kandidatov za detektive (Juhart, 2016). CPU sam angažira predavatelje iz vrst detektivov in drugih strokovnjakov, preverjanje znanja kandidatov pa ocenjuje komisija za detektivski izpit, v katero sta imenovana dva člana Ministrstva za notranje zadeve in dva člana pristojnega organa, to je Detektivske zbornice RS (Pravilnik o izvajanju Zakona o detektivski dejavnosti, 2011). V zadnjih letih največ kandidatov za detektive prihaja iz vrst diplomantov Fakultete za varnostne vede, saj je to edina visokošolska institucija, ki ima že leta v svojih dodiplomskih in magistrskem programu ključne vsebine s področja detektivske dejavnosti. Diplomanti FVV pri tem niso niti delno oproščeni usposabljanja in/ali izpita iz teoretičnih vsebin, ki jih v mnogo večjem obsegu absolvirajo v času študija. Primerjave z ureditvijo na področju zasebnega varovanja se ponujajo kar same od sebe. Takšne anomalije bo zagotovo treba odpraviti.

4 PROFESIONALNA ETIKA

V Sloveniji obstajata Etični kodeks zasebnega varovanja (Zbornica za razvoj slovenskega zasebnega varovanja, 2012) in Kodeks poklicne etike detektivov Slovenije (DeZRS, n. d.), a določena težava nastopi že zaradi tega, ker sta oba kodeksa zapovedana s strani zakonodajalca. Ta je z zakonom določil obe zbornici, da sprejmeta ustrezna poklicna kodeksa, kar sta tudi storili. Bolj primerno pa bi bilo izoblikovanje kodeksa kot rezultata dolgotrajnega opravljanja dejavnosti – torej, ko bi šlo za potrebo in ne za obvezo dejavnosti, poklica ali profesije.

Etični kodeks na področju zasebnega varovanja je »izraz volje in spoznanja vseh zaposlenih na področju zasebnega varovanja o nujnosti zakonitega, pravičnega in vljudnega ravnanja pri izvajanju nalog zasebnega varovanja« (Zbornica za razvoj slovenskega zasebnega varovanja, 2012, čl. 1). Zaposlene v zasebnem varovanju obvezuje k skladnosti s predpisi in standardi ter preko njih k varovanju in spoštovanju človekovih pravic in temeljnih svoboščin, moralni odgovornosti za ravnanja. Predpisan je odnos do strank, naročnikov in imetnikov licenc. Slednji se še posebej zavezujejo: »Imetniki licenc se zavezujemo, da bomo pri izvajanju nalog zasebnega varovanja spoštovali in izvajali strokovna priporočila Zbornice in ji strokovno pomagali pri pripravi strokovnih priporočil in standardov zasebnega varovanja. Imetniki licenc se zavezujemo, da bomo tvorno sodelovali na področju usposabljanja in izpopolnjevanja varnostnega osebja. Imetniki licenc s svojim ravnanjem krepimo kolegialnost, strokovnost in poštenost ter zdravo konkurenco za zagotavljanje učinkovitega in zakonitega izvajanja zasebnega varovanja za vse naročnike.« (Zbornica za razvoj slovenskega zasebnega varovanja, 2012, čl. 5)

Temeljna načela vključujejo zavezanost predpisom zasebnega varovanja, zakonitemu in strokovnemu zagotavljanju varnosti, varovanju ugleda, strokovnosti, odgovornosti in poštenosti, pa tudi kakovosti: »Za zagotavljanje kakovostnega opravljanja delovnih nalog zaposleni v zasebnem varovanju

skrbimo za svoje izobraževanje, strokovno usposabljanje in izpopolnjevanje. Ustrezno razvijamo znanja in široko splošno razgledanost, potrebno za delo.« (Zbornica za razvoj slovenskega zasebnega varovanja, 2012, čl. 10) Vključena je še zaveza k diskretnosti, varovanju poklicne tajnosti in osebnih idr. podatkov, medsebojnemu spoštovanju in kolegialnosti. Moralno odgovornost za kršitve kodeksa ugotavlja častno razsodišče ZRSZV.

S Kodeksom poklicne etike detektivov Slovenije (DeZRS, n. d.) člani DeZRS določajo načela delovanja detektivov in detektivskih družb pri opravljanju detektivske dejavnosti in pravila ravnanja za spoštovanje in uveljavljanje sprejetih načel pri operativnem delu detektiva in detektivskih družb. Načela in pravila ravnanja, določena v kodeksu, temeljijo na Ustavi Republike Slovenije (1991), ZDD-1 (2011), podzakonskih aktih in Statutu DeZRS (2014) ter so odraz izpričane volje in pripravljenosti članov zbornice, da pri svojem poklicnem delovanju in opravljanju detektivske dejavnosti ravnajo v skladu s pravnimi in etičnimi normami, ki veljajo na področju in območju delovanja. Kodeks zavezuje detektive, detektivske družbe, strokovne organe zbornice in njihove delavce (DeZRS, n. d.). Kodeks vsebuje 12 zavez, s katerimi se detektivi zavezujejo k najvišjim moralnim in etičnim standardom, vzdržnosti podajanja vrednostnih sodb o delu kolegov ali ravnanja, ki bi škodilo njihovem ugledu, seznanjanja strank z možnostmi in omejitvami delovanja, opravljanja preiskav v mejah naročila, zakonitosti, moralnosti in etičnosti, spoštovanja ustnih dogovorov, zasebnosti, resnicoljubnemu in kolikor se da popolnemu poročanju o ugotovitvah, varovanju podatkov in informacij ter doseganja vodil uspeha (resnica, strokovnost, vestnost in preudarnost) (DeZRS, n. d.). Kršitev kodeksa ureja Statut zbornice. Kršenje kodeksa predstavlja kršitev dolžnosti vestnega opravljanja detektivskega poklica in je kot tako podvrženo disciplinskim kršitvam. Med možnimi disciplinskimi ukrepi so opomin, denarna kazen, odvzem pravice do opravljanja detektivske dejavnosti v trajanju od treh do dvanajst mesecev in odvzem licence za opravljanje detektivske dejavnosti. Postopek vodi častno razsodišče (Dvojmoč, 2017).

5 STROKOVNE REVIEJE

V tridesetletnem razvoju zasebnega varstva so nastajala, se razvijala in ugašala različna strokovna glasila in revije,⁹ ki so neposredno ali posredno promovirala zasebno varovanje in/ali detektivsko dejavnost. V devetdesetih je kratek čas izhajala revija Sled in za hip se je zdelo, da se zasebno varstvo zaveda, da je obstoj takšne strokovne publikacije najboljši način promocije dejavnosti in zasebnovarnostnih poklicev pa tudi pomemben notranji kohezivni dejavnik. Kasneje je določene vsebine prevzela Revija Obramba. Podjetja, ki so si to lahko privoščila, so izdajala lastna glasila (tudi obe največji zasebnovarnostni podjetji v državi), ki so pomembna za informiranje notranje varnosti, navzven pa delujejo precej PR-ovsko (Sotlar, 1998). Podobno je veljalo za Bilten ZRSZV in kasneje za

⁹ V prispevku se namenoma ne ukvarjamo z monografijami, kjer najdemo vse od znanstvenih in strokovnih monografij do učbenikov in priročnikov. Avtorji najpogosteje prihajajo z ustanov, ki izvajajo izobraževanje in usposabljanje zasebnovarnostnega osebja.

Perspektive na področju zasebnega varovanja, interni glasili ZRSZV, ki ne izhajata več. Na prelomu tisočletja se je pojavila revija Detektiv, glasilo Detektivske zbornice RS, ki tudi ne izhaja več. V takšni, ne preveč spodbudni situaciji, je skoraj neverjetno, da po drugi strani obstaja detektivska agencija, ki izdaja svojo revijo, ki pa po vsebini deli značaj prej opisanih revij oziroma glasil.¹⁰

Izdajanje revij s strokovno vsebino očitno ni tako preprosto opravilo, saj zahteva veliko znanja, dela in tudi kar nekaj denarja na strani izdajatelja, na strani avtorjev pa strokovnega znanja, interesa, motivacije in ne nazadnje časa, saj se prispevki po pravilih že leta več ne financirajo. Po drugi strani se da marsikaj objaviti tudi na spletnih straneh institucije oz. podjetja in podobno. Zato ne preseneča, da lahko danes na prste ene roke preštejemo revije, ki objavljajo strokovne in znanstvene prispevke (tudi) na temo zasebnega varovanja in detektivske dejavnosti. Dvajseto leto že izhaja revija Varstvoslovje, ki jo izdaja Fakulteta za varnostne vede Univerze v Mariboru. Znanstveni časopis, ki se deklarira kot revija za teorijo in prakso varstvoslovja, ima mednarodni uredniški odbor, dve številki letno izda v slovenskem, dve pa v angleškem jeziku. Vsi prispevki so recenzirani. Revija je prosto dostopna na spletu, izdaja pa se tudi v tiskani obliki. Revija seveda ni namenjena samo zasebnemu varstvu, so pa članki s tega področja zelo pogosto objavljeni in ker gre po pravilu za članke, ki temeljijo na raziskavah, je vrednost teh objav še večja. V zadnjih letih pa se pozicionira tudi revija Korporativna varnost, ki jo izdaja Inštitut za korporativne varnostne študije. Tudi ta revija ni neposredno namenjena zasebnemu varstvu, je pa slednje vedno povezano s korporativno varnostjo, tako da lahko revijo štejemo med periodiko področja, ki je predmet naše analize.

6 PROFESIONALNA ZDRUŽENJA

Profesije navadno ustanavljajo profesionalna združenja z natančno določenimi pravili članstva, ki izključujejo nekvalificirane (Abbott, 1988). S profesionalnimi združenji na področju zasebnega varstva se ukvarjata tako področna zakona kot Strategija na področju zasebnega varstva (Ministrstvo za notranje zadeve, 2010). Slednja interesnim združenjem pripisuje predvsem skrb za razvoj stroke, dejavnosti in standardov, urejanje odnosov med svojimi člani ter njihovo zastopanje v odnosu do državnih organov in javnosti ter skrb za strokovnost, zakonitost in etičnost članstva. Med njihovimi nalogami Strategija omenja tudi pripravo in zagotavljanje strokovnih standardov ter izvajanje strokovnega nadzora nad dejavnostjo svojih članov. Strategija napoveduje tudi ustanavljanje interesnih združenj naročnikov storitev zasebnega varstva, s čimer se bo postopoma dvigovala varnostna in poslovna zavest pravnih oseb in posameznikov, ki naročajo storitve zasebnega varstva. Navkljub temu se interesno združenje, ki bi eksplicitno zagovarjalo interese naročnikov storitev, še ni pojavilo!

To področje »ureja« tudi ZZasV-1 (2011, čl. 9), ko pravi, da se »imetniki licenc, izvajalci internega varovanja in varnostno osebje zaradi zagotavljanja strokovnosti in skupnih interesov pri opravljanju zasebnega varovanja lahko

¹⁰ Gre za revijo Pod lupo, ki jo izdaja Detektivsko-varnostna agencija, d. o. o.

združujejo v združenja, zbornice, društva in druge oblike združenj«, se pravi v strokovna interesna združenja. Strokovno interesno združenje, v katerega se včlani najmanj 51 odstotkov imetnikov licenc, ki imajo v delovnem razmerju najmanj 40 odstotkov varnostnega osebja v dejavnosti, postane reprezentativno. Od leta 2011 ima ta status Zbornica za razvoj slovenskega zasebnega varovanja, ki se je nekoč imenovala Zbornica RS za zasebno varovanje, članstvo v njej pa je bilo do leta 2007 obvezno (Sotlar in Čas, 2011). ZRSZV kot reprezentativno strokovno interesno združenje opravlja določene upravne naloge, kot so predlaganje vsebine poklicnih standardov ter katalogov strokovnih znanj in spretnosti, skrb za razvoj izobraževanja, strokovnega usposabljanja in izpopolnjevanja varnostnega osebja, predlaganje vsebine standardov na področju zasebnega varovanja, redno obveščanje imetnikov licenc in naročnikov o novostih v zvezi s standardi, dajanje mnenja v postopkih priznavanja poklicnih kvalifikacij in strokovne usposobljenosti, pripravljanje skupnih poročil o uporabi ukrepov varnostnikov, izvajanje strokovnega nadzora nad izvajanjem internega strokovnega izpopolnjevanja pri imetnikih licenc (ZZasV-1, 2011).¹¹ Poleg naštetega ZRSZV opravlja tudi naloge, ki so boljše »društvene« narave.

Detektivska zbornica Republike Slovenije je članska organizacija detektivov, ki opravlja v skladu z ZDD-1 (2011) in predpisi, izdanimi na njegovi podlagi ter Statutom DeZRS in drugimi predpisi zbornice, določene naloge za delovanje in razvoj detektivstva ter zastopa poklicne in socialne interese svojih članov (DeZRS, 2014). Članstvo v zbornici je za vse detektive obvezno, saj je DeZRS tudi pristojni organ za področje detektivske dejavnosti. V tem smislu jo lahko le pogojno obravnavamo kot profesionalno združenje, čeprav ima tudi tovrstne attribute. Tako skladno s 6. členom ZDD-1 (2011) DeZRS med drugim: sprejema kodeks poklicne etike, predlaga Ministrstvu za notranje zadeve program strokovnega usposabljanja, poklicne standarde in kataloge strokovnih znanj in spretnosti ter način opravljanja detektivskega izpita, organizira in izvaja obdobjna usposabljanja detektivov, podeljuje in odvzema licenco za opravljanje detektivske dejavnosti in detektivsko izkaznico ter opravlja naloge, povezane z opravljanjem detektivske dejavnosti tujih detektivov v Republiki Sloveniji idr. DeZRS je v letih 2017 in 2018 organizirala Dneve detektivske dejavnosti, ki postajajo tradicionalni del Dnevov varstvoslovja FVV.

Strokovna interesna združenja niso omejena na nacionalno raven delovanja, temveč združenja nastajajo in delujejo tudi na mednarodni ravni. Tako je Zbornica za razvoj slovenskega zasebnega varovanja članica Konfederacije evropskih varnostnih služb (CoESS), DeZRS pa članica Mednarodne zveze združenj detektivov (IKD).

Društvo za zasebno varovanje in državljansko samovarovanje je nastalo leta 1998, in sicer na pobudo akademskega okolja ob sodelovanju strokovnjakov iz zasebnega varovanja, detektivske dejavnosti in poslovnih sistemov – članstvo je

¹¹ ZRSZV je zelo vpeta v izobraževanje in usposabljanje varnostnega osebja. V ta namen ima Akademijo za zasebno varovanje, ki vključuje Enoto za usposabljanje in izpopolnjevanje varnostnega osebja, Šolo za zasebno varovanje, Inštitut za ugotavljanje ustreznosti in kakovosti naprav in sistemov za tehnično varovanje ter Enoto za raziskovalno in založniško dejavnost in razvoj zasebnega varovanja (Zbornica za razvoj slovenskega zasebnega varovanja, n. d.).

tako kombinacija teoretikov in praktikov. Društvo je bilo najbolj aktivno v letih 1998–2000, ko je skupaj z Visoko policijsko varnostno šolo, današnja Fakulteto za varnostne vede, soorganiziralo tri velike nacionalne konference »Dnevi zasebnega varovanja in detektivske dejavnosti«. Kasneje se je z manjšimi dogodki odzivalo še na določene probleme/vprašanja zasebnega varstva, trenutno pa je društvo neaktivno.

Leta 1998 je bilo ustanovljeno tudi Združenje varnostnih managerjev in strokovnjakov, kamor so se združevali varnostni menedžerji iz gospodarskih družb in gospodarskih javnih družb, katerih osnovna dejavnost ni trženje varnostnih storitev, in strokovnjaki, ki se najmanj dve leti ukvarjajo z varnostnimi dejavnostmi v ostalih družbah, institucijah in organizacijah, ter strokovnjaki, ki se najmanj tri leta ukvarjajo z izobraževalnimi, raziskovalnimi, svetovalnimi, projektnimi, zavarovalnimi, nadzornimi in drugimi dejavnostmi, ki so povezane z varnostjo. Varnostni menedžerji imajo tako svoje stanovsko združenje, vanj pa bi se lahko vključevali tudi drugi strokovnjaki s tega področja, z izjemo varnostnikov. Združenje je imelo natančno definiran postopek sprejema v redno članstvo, kar je zelo značilno za profesije (Sotlar, 1998). V zadnjem obdobju v javnosti ni opaziti večje aktivnosti združenja.

Po vsebini in članstvu podobno, vendar precej bolj aktivno, je Slovensko združenje korporativne varnosti, ki deluje v okviru Inštituta za korporativne varnostne študije in združuje redne, korporacijske in častne člane. Redni člani so lastniki, managerji zasebnega ali javnega gospodarskega subjekta, člani nadzornega odbora, prokuristi ali drugi strokovnjaki, ki se nahajajo v vlogi naročnikov ali uporabnikov varnostnih storitev in katerih osnovna dejavnost ni trženje varnostnih storitev. V članstvo lahko sprejmejo tudi strokovnjake, ki svoje delo, povezano s procesi zagotavljanja korporativne varnosti, opravljajo najmanj dve leti kot poklic v gospodarski družbi in gospodarski javni službi, katere osnovna dejavnost ni trženje varnostnih storitev. V redno članstvo so lahko sprejeti tudi strokovnjaki, ki se najmanj dve leti ukvarjajo z dejavnostmi v gospodarski družbi, v gospodarski javni službi, državni instituciji ali v drugi organizaciji, povezanimi s procesi korporacijske varnosti. Člani so lahko tudi tisti strokovnjaki, ki se najmanj 3 leta ukvarjajo z izobraževalnimi, raziskovalnimi, svetovalnimi, projektnimi, zavarovalnimi, nadzornimi in drugimi dejavnostmi, ki so povezane s procesi zagotavljanja korporativne varnosti. Korporacijski člani so pravni subjekti, ki za svoje delovanje potrebujejo delujoče varnostne procese, ki jim zagotavljajo ustrezno raven korporativne varnosti (Inštitut za korporativne varnostne študije, n. d.). Združenje je zanimivo tudi zato, ker v določeni meri združuje predstavnike gospodarstva, ki uporabljajo storitve zasebnovarnostnih podjetij, in detektivov, o čemer govori tudi že omenjena Strategija na področju zasebnega varstva (Ministrstvo za notranje zadeve, 2010), ter varnostne menedžerje, ki so (bili) člani Združenja varnostnih menedžerjev in strokovnjakov.

Slovensko združenje za varen svet, ki je nastalo leta 2015 je izredno aktivno združenje, ki poskuša povezati strokovnjake, institucije pa tudi državljane, ki delujejo na najširšem področju zagotavljanja varnosti, kamor sodita tudi dejavnost zasebnega varovanja in detektivska dejavnost. V letih 2016 in 2017 je bilo združenje pobudnik in skupaj s Fakulteto za varnostne vede Univerze v Mariboru ter Fakulteto za družbene vede Univerze v Ljubljani organizator Dneva nacionalne varnosti.

7 ODNOSI Z JAVNOSTMI

Za zasebno varstvo po svetu velja, da je bistveno manj raziskovano kot policija, še posebej pa je manj javnomnenskih raziskav, kjer bi prebivalci pojasnjevali, kako vidijo zasebno varovanje in detektivsko dejavnost ter kako jima zaupajo (Lobnikar, Sotlar in Modic, 2015). Tudi Slovenija glede tega ni izjema. Ko gre za zaupanje, se javnost o teh dejavnostih še najbolj opredeljuje ob tragičnih dogodkih, kot so bile smrti mladostnikov v nočnih klubih ali rop banke in v katere so bila vmešana zasebnovarnostna podjetja (Sotlar, Modic in Lobnikar, 2016). A čisto brez izmerjenega javnega mnenja le nismo. Na začetku tega desetletja je med državnimi, lokalnimi in zasebnimi subjekti izvajanja policijske oziroma varnostne dejavnosti največ zaupanja prebivalcev uživala policija s povprečno vrednostjo 2,98 (merjeno na lestvici od 1 do 5, kjer višja vrednost pomeni višjo stopnjo zaupanja), toda že na drugo mesto so se uvrstile zasebnovarnostne službe (2,87), na tretje pa detektivi (2,76), pred mestnimi redarji (2,65) in inšpekcijskimi službami (2,61) (Meško, Sotlar, Lobnikar, Jere in Tominc, 2012).

V zadnjem času sta bili opravljeni tudi raziskavi o tem, kako prebivalci poznajo in dojemajo delo zasebnih varnostnikov. Leta 2017 je bila opravljena raziskava o tem, kakšno mnenje imajo študenti Fakultete za varnostne vede (FVV) o zasebnih varnostnikih. Študenti menijo, da zasebni varnostniki svojega dela ne opravljajo zelo profesionalno, da se pri tem mnenja študentov in študentk ne razlikujejo, in da imajo študenti, ki so imeli pozitivne izkušnje z zasebnimi varnostniki, boljše mnenje o njih kot tisti, ki so imeli negativne izkušnje. V primerjavi z letom 2003, ko je bila prvič opravljena podobna študija na FVV, študenti zasebne varnostnike ocenjujejo kot enako profesionalne, s tem da bolj cenijo njihovo delo (Armič, Bren in Sotlar, 2018).

Še pomembnejša pa je bila raziskava leto poprej o poznavanju dela zasebnih varnostnikov in zadovoljstvu z njihovim delom med prebivalci Ljubljane, saj takšnih raziskav tudi v svetovnem merilu ni veliko. Prebivalci Ljubljane delo zasebnih varnostnikov označujejo kot nevarno, stresno in zahtevno, varnostnike pa ocenjujejo kot premalo izobražene, usposobljene in profesionalne. Izkušnje anketiranih so glavni dejavnik zadovoljstva z opravljenim delom varnostnikov. Izkušnje anketiranih z varnostniki ali zaposlenost njihovih staršev/sorodnikov v državnih službah, policiji ali zasebnovarnostnih podjetjih ne vplivajo na oceno narave dela varnostnikov. Starost anketiranih vpliva na njihovo mnenje o profesionalnosti varnostnikov. Sicer pa anketirani Ljubljančani menijo, da policisti in varnostniki pri zagotavljanju varnosti sodelujejo (Horvat, Sotlar in Bren, 2017).

Tovrstno sodelovanje varnostnikov s policisti ni samo stvar percepcije prebivalcev, ampak se vsakodnevno dejansko dogaja (pravzaprav si ne moremo več predstavljati večje javne prireditve, kjer policija in zasebno varovanje ne sodelujeta). V bistvu gre pri tem tudi za svojevrstno predstavljanje javnosti, tokrat strokovni. Leta 2013 je bil podpisan celo protokol o medsebojnem sodelovanju med Zbornico za razvoj slovenskega zasebnega varovanja in Generalno policijsko upravo, za katerega celo nekateri policijski šefi ocenjujejo, da daje rezultate. Leta 2016 pa je Zbornica za razvoj slovenskega zasebnega varovanja podpisala podoben

protokol še z eno javno policijsko organizacijo, in sicer z Mestnim redarstvom Mestne uprave Mestne občine Ljubljana. Gre za protokol o zagotavljanju pomoči in izmenjevanju informacij, pomembnih za varnost ljudi in premoženja, ki jo zagotavljajo izvajalci zasebnega varovanja, in za zagotavljanje javne varnosti, ki jo zagotavlja mestno redarstvo (Sotlar, 2016).

Žal detektivska dejavnost niti slučajno ni tako prisotna v javnosti. V veliki meri gre seveda to pripisati relativno majhnemu številu detektivov (še posebej, če upoštevamo, da vsi, ki imajo licenco, niso enako aktivni na terenu) in pa njihovi neprepoznavnosti v javnosti. Delo namreč opravljajo v civilni obleki, največkrat pa tudi zelo diskretno. V edini raziskavi, ki se je ukvarjala z vprašanjem, kako ljudje poznajo delo detektivov, pa se je pokazalo, da večina ljudi ni poznala storitev detektivov v Sloveniji. Anketiranci so jim namreč pripisovali storitve, ki jih slovenski detektivi ne opravljajo. Večina anketiranih je bilo namreč napačno prepričanih, da je tudi detektiv v Sloveniji aktiven in dejaven na enak način kot detektivski junaki, ki jih poznamo iz tujih filmov, nadaljevank in knjižnih uspešnic (Čas in Kramberger, 2011).

8 ZAKLJUČEK

Po tridesetletnem razvoju sodobnega zasebnega varstva v Sloveniji lahko ugotovimo, da sta tako zasebno varovanje kot detektivska dejavnost dobro razvita, tudi po mednarodnih standardih. Država je od leta 1994 dalje, ko ju je začela sistematično zakonsko urejati, zelo prisotna pri reguliranju in nadzoru zasebnega varstva. S tako močnim angažiranjem seveda prevzema tudi veliko odgovornost, hkrati pa tudi vpliva na (manjšo) avtonomijo zasebnega varstva in poklicev, ki so se znotraj njega razvili. Po drugi strani je država na tak način poskušala zaščititi obe dejavnosti in njihove poklice pred nekompetentnimi posamezniki, ki bi želeli poseči na ti področji.

Kljub vsemu pa nekatere težave o(b)stajajo in če ne bodo rešene, imajo lahko negativen vpliv na nadaljnji razvoj in tudi profesionalizacijo zasebnega varstva. Sistem NPK¹² bi bil, če bi bil to edini vstopni kanal do poklicev na področju zasebnega varovanja, v redu. Toda ob obstoju srednjih in višjih strokovnih šol ter celo fakultete, ki ponujajo večletno sistematično izobraževanje, so kratki tečaji (programi usposabljanja) za zasebnovarnostno osebje, videti neprimerljivi. Kratkotrajno usposabljanje o profesionalnosti (pa četudi ta ni pogojena samo z

12 *Kot nekakšna nadgradnja varnostnega menedžerja, čeprav ne nujno vezan na zasebno varovanje, se je razvil tudi NPK »Varnostni svetovalec/svetovalka«. Vstopni pogoji, ki jih mora izpolnjevati oseba, preden se lahko vključi v postopek pridobivanja tega NPK, so:*

- *NPK »Varnostni menedžer/varnostna menedžerka« in*
- *najmanj 5 let dela na področju zasebnega varovanja, pri čemer se upošteva:*
 - *delo v podjetju, ki trži varnostne storitve na delovnem mestu pooblaščenega varnostnega inženirja ali varnostnega menedžerja, ali*
 - *delo v gospodarskih subjektih ali v organih državne uprave na delovnih mestih varnostnega menedžerja ali odgovorne osebe za varovanje ljudi in premoženja (Nacionalna poklicna kvalifikacija, 2017). Zanimivo je, da je o razvoju varnostnih menedžerjev v smislu svetovalcev razmišljal že Sotlar (1998).*

usposobljenostjo ali izobraženostjo) zlepa ne prepriča ne laične javnosti (ta že tako ali tako dvomi o profesionalnosti varnostnikov) in ne strokovne javnosti (npr. policistov). Seveda pa tudi vrhunska izobraženost in usposobljenost veliko ne pomagata, če ni pripadnik poklica/profesije tudi ustrezno nagrajen. In na tem bo moralo zasebnovarnostno gospodarstvo skupaj z naročniki njihovih storitev narediti korak naprej. Na ugled nekega poklica v družbi (žal) namreč vpliva tudi višina plače, ki jo prejme določena poklicna/profesionalna skupina.

Pri detektivih so bili z ohranjanjem visoke izobrazbe kot vstopnega pogoja in obveznim usposabljanjem pred izpitom pomembno izboljšani vstopni standardi. Žal pa v Sloveniji zaradi terminološke zmede ob hkratni uporabi pojmov »poizvedovalna dejavnost« in »detektivska dejavnost« prihaja do napačnega razumevanja, kdo in na kakšen način sploh sme opravljati poklic detektiva. Praksa namreč kaže (in detektivi radi pokažejo dokaze), da naloge detektiva opravljajo tudi posamezniki, ki nimajo licence detektiva, se pa oglašujejo kot detektivi. Na trgu nastopajo s precej nizkimi cenami, kar jim omogoča dejstvo, da niso investirali v izobraževanje in v pridobitev poklica, da ne plačujejo zavarovanja odgovornosti, članarine DeZRS in včasih tudi davkov ne. Predvsem na področju detektivskega nadzora bolniškega staleža zaposlenih je tovrstne »konkurence« kar nekaj (Dvojmoč, 2017). Nelojalna konkurenca detektivom nima samo finančnih posledic, ampak gre za krnitev ugleda celotne panoge in poklica, da potencialnega poseganja v človekove pravice in svoboščine »nestrokovnjakov« niti ne omenjamo. Menimo, da bi bilo moč vzpostaviti več reda že z majhnimi zakonskimi spremembami, ki bi Inšpektoratu RS za notranje zadeve dodelil ustrezna nadzorstvena pooblastila v ta namen (Sotlar et al., 2018). Če profesionalizacija in visoka stopnja zakonske regulacije detektivskega poklica v RS od detektivov terjata kompleksne kompetence in visoke standarde osebne integritete, od regulatorjev in nadzorovalcev terjata posebno skrbnost in zavzetost za celovito ureditev področja delovanja, ki ne bo dopuščala različnih tolmačenj zakonskih upravičenj. To pa bo okrepilo tudi pravno varnost naročnikov detektivskih storitev, ki se bodo lažje zavedali in izognili tveganj za kršitev pravic posameznikov, o katerih bodo želeli pridobiti določene informacije, saj bodo na trgu lažje izbrali med licenciranim detektivom in izvajalcem detektivske dejavnosti, ki v resnici to ni.

UPORABLJENI VIRI

- Abbot, A. (1988): *The system of professions: An essay on the division of expert labor*. Chicago; London: The University of Chicago Press.
- Abrahamsson, B. (1972). *Military professionalization and political power*. Beverly Hills; London: Sage.
- Armič, D., Bren, M. in Sotlar, A. (2018). Mnenje študentov Fakultete za varnostne vede o zasebnih varnostnikih – primerjava med letoma 2003 in 2017. V M. Modic, K. Prisljan, I. Areh in B. Flander (ur.), 18. *Slovenski dnevi varstvoslovja: Zbornik povzetkov* (str. 75). Maribor: Univerzitetna založba UM. Pridobljeno na <https://www.fvv.um.si/dv2018/assets/DV2018-povzetki.pdf>

- Button, M. (2007). Assessing the regulation of private security across Europe. *European Journal of Criminology*, 4(1), 109–128.
- Button, M. in Stiernstedt, P. (2018). Comparing private security regulation in the European Union. *Policing and Society*, 28(4), 398–414. Pridobljeno na <http://dx.doi.org/10.1080/10439463.2016.1161624>
- Calderon, B., del Pilar, C. in Pérez, J. C. (2015). *Profesionalización del personal de vigilancia y seguridad privada; Professionalization of private security*. Kolumbija: Universidad Militar Nueva Granada.
- Christián, L. in Sotlar, A. (2018). Private security regulation in Hungary and Slovenia – a comparative study based on legislation and societal foundations. *Varstvoslovje*, 20(2), 143–162.
- Criscuoli, E. J. (1988). The time has come to acknowledge security as a profession. *Annals of the American Academy of Political & Social Science*, 498, 98–107.
- Čas, T. in Kramberger, T. (2011). Poznavanje detektivske dejavnosti v Republiki Sloveniji. V T. Pavšič Mrevlje (ur.), 12. *Slovenski dnevi varstvoslovja: Zbornik prispevkov*. Ljubljana: Fakulteta za varnostne vede. Pridobljeno na https://www.fvv.um.si/dv2011/zbornik/nedrjavno_varovanje/kramberger-cas.pdf
- Detektivska zbornica Republike Slovenije [DeZRS]. (n. d.). *Kodeks poklicne etike*. Pridobljeno na <https://www.detektivska-zbornica-rs.si/kodeks-poklicne-etike/>
- Detektivska zbornica Republike Slovenije [DeZRS]. (2014). *Statut Detektivske zbornice RS*. Pridobljeno na <http://www.detektivska-zbornica-rs.si/statut-detektivske-zbornice/>
- Detektivska zbornica Republike Slovenije [DeZRS]. (2018). *Abecedni seznam detektivov*. Pridobljeno na <http://www.detektivska-zbornica-rs.si/abecedni-seznam-detektivov/>
- Du Toit, D. (2015). Working as a security guard in Potchefstroom campus: Issues, challenges, and coping strategies. *South African Review of Sociology*, 46(2), 97–114.
- Dvojmoč, M. (2017). Detektivska dejavnost v Republiki Sloveniji – (normativen) razvoj dejavnosti in pogled v prihodnost. *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, 68(3), 280–297.
- Hansen Löfstrand, C., Loftus, B. in Loader, I. (2016). Doing ‘dirty work’: Stigma and esteem in the private security industry. *European Journal of Criminology*, 13(3), 297–314.
- Horvat, L., Sotlar, A. in Bren, M. (2017). Poznavanje dela zasebnih varnostnikov in zadovoljstvo z njihovim delom med prebivalci Ljubljane. V T. Pavšič Mrevlje, M. Modic, B. Flander in I. Areh (ur.), 18. *Slovenski dnevi varstvoslovja: Zbornik povzetkov* (str. 80). Maribor: Univerzitetna založba UM. Pridobljeno na <https://www.fvv.um.si/dv2017/assets/DV2017-Povzetki.pdf>
- Inštitut za korporativne varnostne študije. (n. d.). *Slovensko združenje korporativne varnosti*. Pridobljeno na <http://www.ics-institut.si/clani/zdruzenje-korporativne-varnosti>
- Juhart, D. (2016). *Ureditev strokovnega usposabljanja in izpopolnjevanja na področju detektivske dejavnosti v Republiki Sloveniji* (Magistrsko delo). Ljubljana: Fakulteta za varnostne vede.

- Lee, C. M. (2008). A comparative study on the regulation of private security in the United States and South Korea. *Journal of Applied Security Research*, 3(2), 157–170.
- Lobnikar, B., Sotlar, A. in Modic, M. (2015). Do we trust them? Public opinion on police work in plural policing environments in Central and Eastern Europe. V G. Meško in J. Tankabe (ur.), *Trust and legitimacy in criminal justice: European perspectives* (str. 189–202). Cham: Springer.
- Meško, G., Sotlar, A., Lobnikar, B., Jere, M. in Tominc, B. (2012). *Občutek ogroženosti in vloga policije pri zagotavljanju varnosti na lokalni ravni: CRP (V5-1038 A): Poročilo ciljnega raziskovalnega projekta*. Ljubljana: Fakulteta za varnostne vede.
- Ministrstvo za notranje zadeve. (2010). *Strategija na področju zasebnega varstva*. Ljubljana: MNZ RS. Pridobljeno na http://www.mnz.gov.si/fileadmin/mnz.gov.si/pageuploads/SOJ/Projekti_programi_in_kampanje/Strategija_zasebnega_varstva_150310.doc
- Ministrstvo za notranje zadeve. (2018a). *Evidenca organizatorjev strokovnega usposabljanja in izpopolnjevanja varnostnega osebja*. Pridobljeno na http://www.mnz.gov.si/fileadmin/mnz.gov.si/pageuploads/DPDVN/Zasebno_varovanje/Novi_ZZasV/EVIDENCA_ORGANIZATORJEV_STROKOVNEGA_USPOSOABLJANJA_IN_IZPOPOLNJEVANJA_VARNOSTNEGA_OSEBJA_9_.doc
- Ministrstvo za notranje zadeve. (2018b). *Seznam imetnikov licenc na dan 28. 8. 2018*. Pridobljeno na http://www.mnz.gov.si/si/mnz_za_vas/zasebno_varovanje_detektiv/zasebno_varovanje/evidence_vloge_in_obrazci/
- Ministrstvo za notranje zadeve. (2018c). *Usposabljanje*. Pridobljeno na http://www.mnz.gov.si/si/mnz_za_vas/zasebno_varovanje_detektiv/zasebno_varovanje/usposabljanje/
- Nacionalna poklicna kvalifikacija. (2017). *NPK katalogi – Varovanje oseb in premoženja*. Pridobljeno na <http://www.npk.si/index.php?subpageid=5&katid=33&searchq=>
- Nalla, M. K. in Crichlow, V. J. (2017). Have the standards for private security guards become more stringent in the post 9/11 era? An assessment of security guard regulations in the US from 1982 to 2010. *Security Journal*, 30(2), 523–537.
- Odredba o določitvi programa strokovnega usposabljanja in izpopolnjevanja ter obdobjnega strokovnega izpopolnjevanja za pooblaščenega inženirja varnostnih sistemov. (2011). *Uradni list RS*, (81/11).
- Odredba o določitvi programa strokovnega usposabljanja in izpopolnjevanja ter programa obdobjnega strokovnega izpopolnjevanja za varnostnega menedžerja. (2011). *Uradni list RS*, (101/11).
- Odredba o določitvi programa strokovnega usposabljanja in izpopolnjevanja ter programa obdobjnega strokovnega izpopolnjevanja za varnostnega tehnika. (2011). *Uradni list RS*, (80/11).
- Odredba o določitvi programa strokovnega usposabljanja za varnostnika. (2017). *Uradni list RS*, (59/17).
- Pravilnik o izvajanju strokovnega usposabljanja in izpopolnjevanja varnostnega osebja. (2012). *Uradni list RS*, (24/12).
- Pravilnik o izvajanju Zakona o detektivski dejavnosti. (2011). *Uradni list RS*, (85/11).

- Savski, S., Grilc, B., Jarc, S. in Mele, Z. (2012). *Zakon o detektivski dejavnosti (ZDD-1) s komentarjem; Zakon o zasebnem varovanju (ZZasV-1) s komentarjem*. Ljubljana: GV Založba.
- Sefalafala, T. in Webster, E. (2013). Working as a security guard: The limits of professionalisation in a low status occupation. *South African Review of Sociology*, 44(2), 76–96.
- Sotlar, A. (1998). Profesionalizacija zasebnega varovanja in detektivske dejavnosti v Sloveniji. V A. Anžič (ur.), *Zasebno varovanje in detektivska dejavnost: Novi izzivi* (str. 289–302). Ljubljana: Visoka policijsko-varnostne šola.
- Sotlar, A. (2016). Zagotavljanje varnosti v lokalni skupnosti – med lokalno izraženimi potrebami in pričakovanji ter državno določenimi strategijami. V G. Meško, K. Eman in U. Pirnat (ur.), *2. nacionalna konferenca o varnosti v lokalnih skupnostih: Konferenčni zbornik* (str. 37–45). Maribor: Univerzitetna založba UM.
- Sotlar, A. in Čas, T. (2011). Analiza dosedanjega razvoja zasebnega varovanja v Sloveniji – med prakso, teorijo in empirijo. *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, 62(3), 227–241.
- Sotlar, A., in Dvojmoč, M. (2016). Private security in Slovenia: 25 years of experiences and challenges for the future. V B. Vankovska in O. Bakreski (ur.), *International scientific conference Private Security in the 21st Century* (str. 15–39). Skopje: Chamber of Republic of Macedonia for Private Security.
- Sotlar, A., Modic, M. in Dvojmoč, M. (2018). Detektivska dejavnost v RS – analiza trenutnega stanja, smeri prihodnjega razvoja in spremembe normativno-pravne ureditve. V M. Modic, K. Prislan, I. Areh in B. Flander (ur.), *18. Slovenski dnevi varstvoslovja: Zbornik povzetkov* (str. 18). Maribor: Univerzitetna založba UM. Pridobljeno na <https://www.fvv.um.si/dv2018/assets/DV2018-povzetki.pdf>
- Sotlar, A., Modic, M. in Lobnikar, B. (2016). Javno mnenje o institucijah pluralne policijske dejavnosti v Sloveniji. V G. Meško, K. Eman in B. Flander (ur.), *Oblast, legitimnost in družbeno nadzorstvo* (str. 159–187). Ljubljana: Fakulteta za varnostne vede.
- Škrabar, B., Trivunovič, J. in Požru, J. A. (2011). Retrospektiva razvoja detektivske dejavnosti v RS. V T. Pavšič Mrevlje (ur.), *12. Slovenski dnevi varstvoslovja: Zbornik prispevkov*. Ljubljana: Fakulteta za varnostne vede. Pridobljeno na https://www.fvv.um.si/dv2011/zbornik/kriminalisticna_problematika/skrabar-trivunovic-pozru.pdf
- Thumala, A., Goold, B. in Loader, I. (2011). A tainted trade? Moral ambivalence and legitimation work in the private security industry. *British Journal of Sociology*, 62(2), 283–303.
- Trstenjak, S. (2017). Strokovna usposobljenost zasebnovarnostnega osebja ter sodelovanje s policijo pri zagotavljanju varnosti v Republiki Sloveniji. *Varstvoslovje*, 19(1), 58–79.
- Ustava Republike Slovenije. (1991, 1997, 2000, 2003, 2004, 2006, 2013, 2016). *Uradni list RS*, (33/91-I, 42/97, 66/00, 24/03, 69/04, 68/06, 47/13, 75/16).
- Van Steden, R. in Sarre, R. (2007). The growth of private security: Trends in the European Union. *Security Journal*, 20(4), 222–235.

Zakon o zasebnem varovanju [ZZasV-1]. (2011). *Uradni list RS*, (17/11)

Zakon o detektivski dejavnosti [ZDD]. (1994). *Uradni list RS*, (32/94).

Zakon o detektivski dejavnosti [ZDD-1]. (2011). *Uradni list RS*, (17/11)

Zbornica za razvoj slovenskega zasebnega varovanja. (n. d.). *Akademija za zasebno varovanje*. Pridobljeno na <http://www.zrszv.si/default.asp?mid=sl&pid=akademijazasebnovarovanje1>

Zbornica za razvoj slovenskega zasebnega varovanja. (2012). *Etični kodeks zasebnega varovanja*. Pridobljeno na http://www.zrszv.si/media/Eticni_kodeks.pdf

O avtorjih:

Dr. Miha Dvojmoč, docent za varnostne vede na Fakulteti za varnostne vede Univerze v Mariboru. E-pošta: miha.dvojmoc@fvv.uni-mb.si

Dr. Andrej Sotlar, izredni profesor za varnostne vede na Fakulteti za varnostne vede Univerze v Mariboru. E-pošta: andrej.sotlar@fvv.uni-mb.si